

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ У КОНТЕКСТІ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

MANAGEMENT OF RESOURCE POTENTIAL IN THE CONTEXT OF FINANCIAL SECURITY MECHANISM OF AN ENTERPRISE

УДК 330.341

<https://doi.org/10.32843/infrastruct39-40>

Слободянюк Н.О.

д.е.н., доцент кафедри фінансів і банківської справи
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
Шокер Р.І.

студентка
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Slobodyanyuk Natalija

Donetsk National University of Economy and Trade named after
Mykhailo Tugan-Baranovsky
Shoker Rymma

Donetsk National University of Economy and Trade named after
Mykhailo Tugan-Baranovsky

У статті визначено та охарактеризовано роль ресурсного потенціалу підприємства у складі механізму фінансової безпеки підприємства. Подано класифікацію складників ресурсного потенціалу підприємства та визначено взаємозв'язок між ними. Виділено основні способи відтворення ресурсного потенціалу підприємства та їх характеристики. Ідентифіковано роль фінансового складника ресурсного потенціалу в процесі управління ресурсами та його вплив на інші ресурси підприємства. Розглянуто питання фінансового забезпечення ресурсного відтворення. Досліджено роль управлінського рівня підприємства у процесі забезпечення, розподілу та використання ресурсного потенціалу. Визначено особливості «ефекту віддачі» від використання різних комбінацій ресурсів підприємства. Описано метод формування плану відтворення об'єктів ресурсного потенціалу та метод ERP. Досліджено та проаналізовано статистичні дані ринку систем ERP.

Ключові слова: ресурсний потенціал підприємства, фінансова безпека, складники ресурсного потенціалу, управління, фінансове забезпечення, відтворення ресурсного потенціалу, метод планування відтворення ресурсів, метод ERP.

В статье рассмотрена и охарактеризована роль ресурсного потенциала пред-

приятия в составе механизма финансовой безопасности предприятия. Представлена классификация составляющих ресурсного потенциала предприятия и определена взаимосвязь между ними. Выделены основные способы воспроизводства ресурсного потенциала предприятия и их характеристики. Идентифицирована роль финансового составляющей ресурсного потенциала в процессе управления ресурсами и ее влияние на другие ресурсы предприятия. Рассмотрены вопросы финансового обеспечения ресурсного воспроизведения. Исследована роль управленческого уровня предприятия в процессе обеспечения, распределения и использования ресурсного потенциала. Определены особенности «эффекта отдачи» от использования различных комбинаций ресурсов предприятия. Описаны метод формирования плана воспроизводства объектов ресурсного потенциала и метод ERP. Исследованы и разобраны статистические данные рынка систем ERP.

Ключевые слова: ресурсный потенциал предприятия, финансовая безопасность, составляющие ресурсного потенциала, управления, финансовое обеспечение, воспроизводство ресурсного потенциала, метод планирования воспроизводства ресурсов, метод ERP.

The article considers the approaches of scientists to the interpretation of the concept of "enterprise resource potential" and defines its role in the financial security mechanism of an enterprise. The relationship between the resource base and the enterprise resource potential is determined. The main characteristics of the enterprise resource potential are given and the dependence of the provision of the enterprise with the resources on its management activity is determined. The classification of components of the enterprise resource potential is presented and the relationship between them is determined. The main ways of reproducing the enterprise resource potential and their characteristics are highlighted. The extensive and intensive types of extended reproduction of enterprise resources are characterized. The role of the financial component of the resource potential in the process of resource management is identified, as well as its impact on other enterprise resources. The issue of financial support for resource reproduction is considered. The role of the managerial level of the enterprise in the process of providing, distribution and usage of the resource potential is investigated. The main tasks of enterprise managers in the stage of resource management are listed. Two approaches to the management of a business entity's resource potential are distinguished. The features of the "rebound effect" of using different combinations of enterprise resources are determined. The method of formation of the plan of reproduction of resource potential objects and the method of ERP (enterprise resource planning) are described. ERP system market statistics are researched and analyzed, the main tendencies of ERP system are indicated and the disadvantages and advantages of this method are systematized. The dynamics of revenue of the Enterprise Resource Planning Software (ERP) market worldwide from 2015 to 2022 are presented and tracked, as well as the payback period for the implementation of Resource Planning Projects (ERP) from 2015 to 2017. Further scientific research will involve checking the effectiveness of the proposed methods and assessing their impact on changes in the financial security of an enterprise.

Key words: enterprise resource potential, financial security, components of the resource potential, management, financial support, reproduction of the resource potential, method of planning reproduction of resources, method of ERP.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання суб'єкти підприємницької діяльності є важливим рушієм економічного розвитку та трансформації всієї соціально-економічної системи держави. Можливість розширення товарного ринку країни визначається здатністю підприємств до максимізації виробничих потужностей та постійного вдосконалення власної діяльності. Ефективність діяльності підприємства залежить від рівня його фінансової безпеки. У процесі забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємництва особливу увагу слід приділити питанню ресурсного потенціалу підприємства, оскільки

саме управління ресурсами, їх оптимальне використання, розподіл та відтворення визначають ефективність роботи суб'єкта підприємництва та створюють умови для його подальшої діяльності та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питання ресурсного потенціалу підприємства, визначення його складників та процесів їх розподілу, використання і відтворення, а також впливу на фінансову безпеку підприємства зробили такі вчені, як: О.Г. Денисюк, Н.О. Слободянюк, Н.М. Богацька, В.В. Хачатрян, О.М. Свіргун, Н.А. Іваннікова, С.І. Плотницька,

Л.О. Кустріч, Н.Г. Міценко та ін. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень та різноманітність думок, актуальними залишаються питання оцінки впливу ресурсного потенціалу на фінансову безпеку підприємства та визначення методів ефективного управління такими ресурсами.

Постановка завдання. Мета даної статті полягає у дослідженні сутності категорії «ресурсний потенціал підприємства», ідентифікації його складників та визначенні і характеристики методів управління ресурсним потенціалом підприємства в контексті механізму його фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність діяльності підприємства залежить від рівня його фінансової безпеки. Процес формування дієвого механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства складний та відповідальний, оскільки від прийнятих на цьому етапі рішень залежить уся його подальша діяльність. Під час моделювання такого механізму необхідно дослідити та врахувати всі можливі методи та інструменти забезпечення фінансової безпеки. Будь-яка діяльність підприємства починається з формування ресурсної бази та продовжується її накопиченням, поєднанням та використанням. Початково створена ресурсна база в подальшому трансформується в ресурсний потенціал підприємства, який впливає на характер перебігу всіх процесів підприємства за досягнення основної мети його діяльності.

Ресурсний потенціал відіграє ключову та невід’ємну роль у забезпеченні фінансової безпеки

підприємства. Поняття «ресурсний потенціал підприємства» трактується вченими по-різному (табл. 1).

Аналіз зазначених дефініцій показує, що ресурсний потенціал підприємства – це сукупність взаємодоповнюючих елементів (ресурсів), за допомогою яких визначаються виробнича потужність та можливості підприємства. Суть ресурсного потенціалу можна описати так: ресурсний потенціал формується залежно від управлінських рішень та одночасно впливає на їх прийняття; накопичення та вдосконалення складників ресурсного потенціалу сприяє підвищенню його величини; величина ресурсного потенціалу залежить не тільки від обсягу наявних ресурсів, а й від ефективності їх поєднання.

Загальноновизначена класифікація ресурсів підприємства така: трудові, фінансові, матеріальні, нематеріальні, інформаційні. Кожен вид ресурсу відіграє свою роль у діяльності підприємства. Трудові ресурси є одним із найважливіших елементів. Чим вищий рівень кваліфікації та продуктивності працівника, тим цінніший такий ресурс. Людська праця є основою функціонування будь-якого підприємства, адже саме від рішень персоналу залежить його подальша діяльність. Примноження ресурсів унеможливорюється за сутності розвитку трудового потенціалу.

Не менш важливими є фінансові ресурси. Даний складник формується під час створення підприємства та змінюється у процесі його діяльності. Забезпеченість суб’єкта підприємництва

Таблиця 1

Підходи науковців до сутності поняття «ресурсний потенціал підприємства»

Автор та визначення
<p>О.Г. Денисюк Ресурсний потенціал – це сукупність елементів, які нагромаджені підприємством для здійснення господарської діяльності та зумовлюють можливість його функціонування й розвитку. Саме ресурсному потенціалу відводиться значна роль у забезпеченні системи економічної безпеки підприємства [1, с. 58].</p>
<p>Н.М. Богацька Ресурсний потенціал підприємства – це сукупність ресурсів, якими володіє підприємство, а також спроможність працівників і менеджерів застосовувати ресурси для виробництва товарів (послуг) та отримання максимального прибутку [2, с. 117]. В основі категорії «ресурсний потенціал підприємства» знаходиться загальна категорія «ресурси», що за змістом характеризується як запас, джерело. По суті, ресурсами підприємства є: майно та грошові кошти, запаси та джерела сировини, матеріалів, праця [3].</p>
<p>Т.А. Ашимбаєв Ресурсний потенціал підприємства – це сукупність матеріальних, трудових, нематеріальних, фінансових ресурсів, зокрема здатність працівників підприємства ефективно використовувати названі ресурси для виконання місії, досягнення поточних та стратегічних цілей підприємства. Величина ресурсного потенціалу визначається обсягом окремих видів ресурсів (земельних, матеріальних і трудових), які перебувають у розпорядженні підприємства [4, с. 165].</p>
<p>О.М. Свіргун Ресурсний потенціал із погляду підприємства як господарюючого суб’єкта є важливим чинником, який впливає на ефективність фінансово-господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності підприємства [5].</p>
<p>Н.Г. Міценко Ресурсний потенціал підприємства – це сукупність взаємопов’язаних ресурсів, які використовуються для виробництва продукції. Величина цього потенціалу визначається обсягом окремих видів ресурсів (земельних, матеріальних і трудових), які перебувають у розпорядженні підприємства [6, с. 177].</p>

Джерело: складено авторами на основі [1–6]

коштами визначає його всі подальші можливості. Можна стверджувати, що взаємодія людських та фінансових ресурсів визначає всі інші складники ресурсного потенціалу, ці два елементи постійно поєднуються. Фінансові ресурси створюють можливості, а трудові – створюють фінансові ресурси.

Від матеріальних ресурсів залежить безперервність процесу виробництва, а від нематеріальних – економічний успіх. Інформаційний складник допомагає приймати ефективні управлінські рішення та прослідковувати їх досягнення.

Необхідно підкреслити, що всі зазначені елементи взаємопов'язані й у сукупності, формуючи тим самим ресурсний потенціал підприємства, стають рушієм підприємницької діяльності.

Важливим завданням, яке покладається на управлінський рівень підприємства, є постійне спостереження за використанням та відтворенням необхідних ресурсів. Науковці виділяють два основні види відтворення ресурсного потенціалу:

1) просте – полягає у постійному відтворенні споживаних ресурсів, необхідних насамперед для безперервності виробничого процесу;

2) розширене – полягає у підвищенні результативності діяльності шляхом поліпшення кількісних та якісних характеристик складників ресурсного потенціалу.

Здатність підприємства постійно відтворювати споживані ресурси та вдосконалювати елементи ресурсного потенціалу у подальшому формує можливості для забезпечення фінансової безпеки підприємства. Розширене відтворення науковці також поділяють на два типи: екстенсивний – збільшення ресурсів без удосконалення техніко-технологічної основи виробництва; інтенсивний – збільшення обсягів ресурсів шляхом підвищення використання ресурсів та вдосконалення організації праці. Типи відтворення можна поєднувати або чергувати залежно від потреб та можливостей.

Для забезпечення фінансової безпеки підприємства менеджери мають вирішити головне завдання – визначення унікального варіанту

поєднання різнорідних складників ресурсного потенціалу задля отримання найбільшого «ефекту віддачі». «Ефект віддачі» від використання ресурсного потенціалу підприємства проявляється у поліпшенні його фінансових показників.

Для забезпечення процесу підвищення фінансової безпеки необхідно сформувати план використання та відтворення ресурсного потенціалу, який дасть змогу проводити оцінку розподілу та використання ресурсів, контролювати ресурси та оцінювати віддачу кожного складника ресурсного потенціалу, визначати ефективність такої діяльності, поліпшувати результати та ін. Одним із можливих методів планування ресурсів підприємства може стати програмний пакет ERP.

ERP (enterprise resource planning, планування ресурсів підприємства) – організаційна стратегія інтеграції виробництва та операцій, управління трудовими ресурсами, фінансового менеджменту й управління активами, орієнтована на безперервне балансування та оптимізацію ресурсів підприємства за допомогою спеціалізованого інтегрованого пакета прикладного програмного забезпечення, що забезпечує загальну модель даних і процесів для всіх сфер діяльності [7].

Системами рівня ERP називають пакети програм, які забезпечують функціональність, яка виконується двома або більше системами. Програмне забезпечення класу ERP допомагає контролювати багато видів економічної діяльності, включаючи продажі, доставку, складання накладних, виробництво, контроль якості та управління трудовими ресурсами [8].

Статистичні дані щодо ринку ERP відображено на рис. 1.

З рис. 1 видно, що доходи ринку програмного забезпечення для планування ресурсів підприємства (ERP) у всьому світі постійно зростають і до 2022 р. зростання даного ринку прогнозується до рівня близько 86 млрд дол. США. Зростання доходів ринку ERP свідчить про збільшення кількості підприємств, які використовують дані системи.

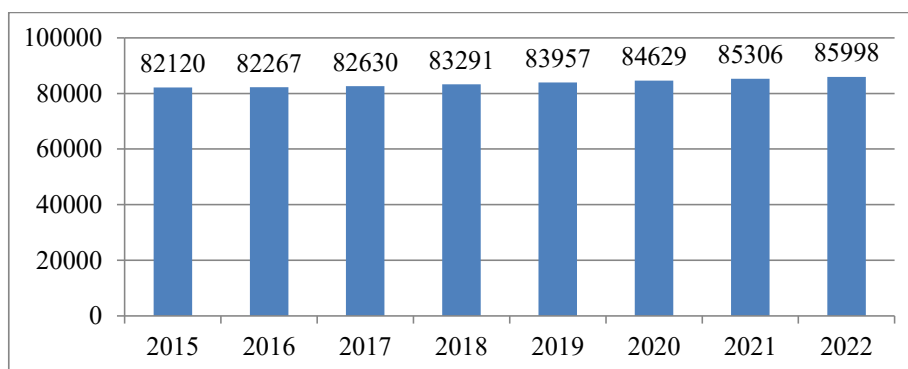


Рис. 1. Доходи ринку програмного забезпечення для планування ресурсів підприємства (ERP) у всьому світі з 2015 по 2022 р. (млн дол. США)

Джерело: дані офіційного сайту Statista [9]

Статистика щодо задоволеності підприємств постачальниками систем ERP послуг по всьому світу за 2019 р. свідчить про те, що серед 241 респондента 46% задоволених, 26% мають нейтральне відношення, 20% дуже задоволені, 7% незадоволених, 1% дуже незадоволених [10].

Аналіз інформації щодо відсотка перевищення витрат на реалізацію проектів ERP за період із 2010 по 2019 р. по всьому світу свідчить про таке: 2011 та 2017 рр. – 74% із 241 респондента заявили про перевищення планових витрат; із 2012 по 2016 р. показник змінювався в рамках від 53% до 57%; у 2018 р. показник становив 64% та в 2019 р. – 45% [11]. Тобто протягом усього аналізованого періоду 45% і більше респондентів засвідчили перевищення витрат на реалізацію проектів ERP.

Щодо терміну окупності витрат за впровадження проектів планування ресурсів (ERP), то дані також різняться (рис. 2).

Із рис. 2 видно, що за даними 2017 р. 50% підприємств знадобилося приблизно три роки, щоб окупити витрати на впровадження проекту ERP, 24% – два роки, 16% – чотири роки.

Даний аналіз дає можливість звести переваги та недоліки даного методу (табл. 2).

Зазначена інформація є неоднозначною, проте статистика свідчить про значну кількість респондентів, які задоволені використанням програм ERP та підтверджують наявність значної кількості позитивних ефектів даної систем. Тобто рішення щодо використання/невикористання даного методу цілком покладається на підприємство.

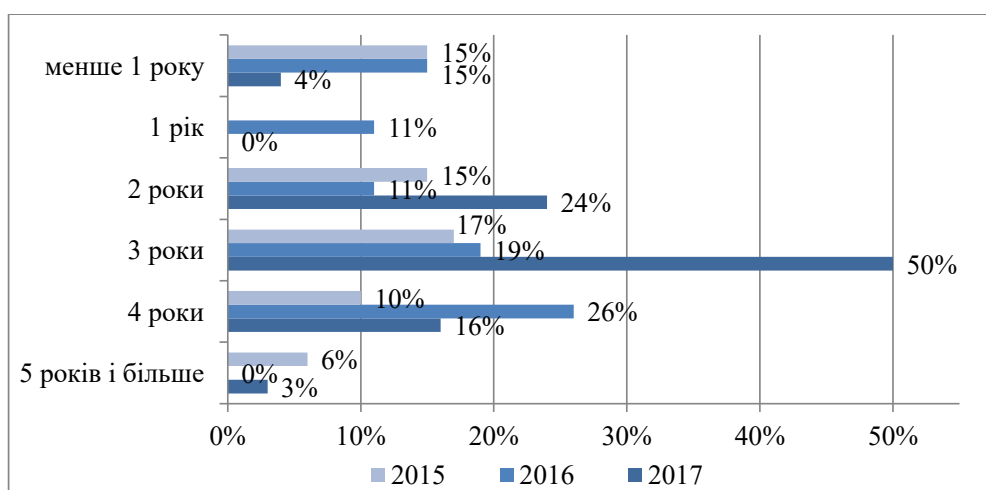


Рис. 2. Терміни окупності витрат за впровадження проектів планування ресурсів (ERP) із 2015 по 2017 р. (дані за 237 респондентами)

Джерело: дані офіційного сайту Statista [12]

Таблиця 2

Переваги та недоліки використання ERP-систем як методу управління ресурсами підприємства

Переваги	Недоліки
Використання однієї інтегрованої системи замість декількох	Програма може бути не сумісною з попередньо використовуваними програмами
Автоматизація методів планування та управління	Впровадження системи потребує великих затрат, часу та зусиль
Діагностика та ефективне використання ресурсів підприємства	Необхідність додаткового навчання персоналу
Постійна актуальність даних пришвидшує прийняття рішень	Значні показники небажання працівників підприємств освоювати нові програмні системи
Програма забезпечена системами контролю безпеки та якості	Необхідність звернення до консультантів ERP для більшої результативності впровадження
ERP спрямована на максимальне забезпечення потреб підприємства	Ефективність ERP залежить від сумлінності виконання роботи кожного відділу
Кожен підрозділ підприємства постійно отримує актуальну інформацію щодо його діяльності	Програма не завжди може адаптуватись під документообіг підприємства та специфіку діяльності
Можливість оновлення ERP, замість повної заміни	Статистика показує значні перебільшення обсягів запланованих витрат на впровадження ERP над плановими
Можливість поетапного введення програм ERP, що дає змогу поступово вирішувати проблемні питання	Необхідність оновлення або заміни програми з часом та відсутність повної гарантії ефективності програми

Джерело: складено авторами

Висновки з проведеного дослідження.

Процес управління ресурсним потенціалом підприємства має значний вплив на забезпечення його фінансової безпеки. Ефективне використання та відтворення ресурсів дає змогу суб'єкту підприємства безперервно функціонувати, поліпшуючи свою діяльність та підвищуючи рівень фінансової безпеки. Важливим завданням управління є ефективне використання ресурсів задля забезпечення максимальної віддачі. Можливим методом управління ресурсами підприємства може стати використання програм ERP. Ринок систем ERP постійно зростає, хоча й має низку недоліків. Підприємство має самостійно вирішувати, яку методику управління ресурсним потенціалом краще використувати виходячи з його потреб та можливостей. Подальші наукові дослідження передбачатимуть практичну перевірку ефективності запропонованих методів та оцінку їхнього впливу на зміни показника фінансової безпеки підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Денисюк О.Г. Використання ресурсного потенціалу підприємства та його фінансової складової. *Ефективна економіка*. 2018. № 2. С. 55–67.
2. Богацька Н.М., Хачатрян В.В. Сучасний підхід до оцінки сутності ресурсного потенціалу підприємства. *Економіка і суспільство* 2016. № 3. С. 113–121.
3. Богацька Н., Ковальчук О. Ресурсний потенціал підприємства: сутність та стратегія використання. URL : http://rusnauka.com/4_SND_2012/Economics/10_98032.doc.htm (дата звернення: 13.12.2019).
4. Ашимбаев Т.А. Экономический потенциал и эффективность его использования. Алма-Ата : Наука КазССР, 2001. С. 237.
5. Свіргун О.М., Соколовська В.В. Ресурсний потенціал підприємства: теоретичні аспекти. URL : http://www.rusnauka.com/17_AND_2010/Economics/69284.doc.htm (дата звернення: 14.12.2019).
6. Міценко Н.Г., Міценко Н.Г., Кумечко О.І. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, структура, стратегія використання. *Економіка і бізнес*. 2010. Вип. 20. С. 287–291.
7. ERP (enterprise resource planning). IT enterprise: технології та інновації. URL : <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/enterprise-resource-planning-erp> (дата звернення: 28.12.2019).
8. ERP – система планування та управління ресурсами підприємства. URL : <http://dssbi.com.ua/System/erpсистемиплануваннятауправління-р/> (дата звернення: 28.12.2019).
9. Доходи ринку програмного забезпечення для планування ресурсів підприємств (ERP) по всьому світу з 2015 по 2022 рік. URL : <https://www.statista.com/statistics/605888/worldwide-enterprise-resource-planning-market-forecast/> (дата звернення: 01.01.2020).
10. Рівень задоволеності постачальників в організаціях ERP по всьому світу станом на 2019 рік. URL : <https://www.statista.com/statistics/1011765/>

[worldwide-erp-vendor-satisfaction-rate/](https://www.statista.com/statistics/605888/worldwide-erp-vendor-satisfaction-rate/) (дата звернення: 01.01.2020).

11. Відсоток перевищення витрат на реалізацію проектів планування загальноорганізаційних ресурсів (ERP) за період з 2010 по 2019 рік. URL : <https://www.statista.com/statistics/526423/worldwide-erp-implementation-projects-cost-overrun/> (дата звернення: 01.01.2020).

12. Терміни окупності витрат на проекти з планування загальноорганізаційних ресурсів (ERP) з 2015 по 2017 рік. URL : <https://www.statista.com/statistics/526670/worldwide-erp-implementation-projects-recoup-costs/> (дата звернення: 28.12.2019).

REFERENCES:

1. Denysiuk O. H. (2018) Vykorystannia resursnoho potentsialu pidpriemstva ta yoho finansovoi skladovo [Utilization of the enterprise resource potential and its financial component] *Efektivna ekonomika*, no. 2, pp. 55-67.
2. Bohatska N. M., Khachatrian V. V. (2016) Suchasnyi pidkhid do otsinky sutnosti resursnoho potentsialu pidpriemstva [Modern approach to assessing the essence of the enterprise resource potential] *Ekonomika i suspilstvo*, no. 3, pp. 113-121.
3. Bohatska N., Kovalchuk O. (2012) Resursnyi potentsial pidpriemstva: sutnist ta stratehiia vykorystannia [Enterprise resource potential: essence and strategy of use] Available at: http://rusnauka.com/4_SND_2012/Economics/10_98032.doc.htm (accessed 13 December 2019).
4. Ashymbaev T.A. (2001) Ekonomicheskyye potentsialy i effektivnost' yego ispol'zovaniya [Economic potential and efficiency of its use] *Alma-Ata : Nauka KazSSR*.
5. Svirhun O. M., Sokolovska V. V. (2010) Resursnyi potentsial pidpriemstva: teoretychni aspekty [Resource potential of the enterprise: theoretical aspects] *Ekonomichni nauky*. Available at: http://www.rusnauka.com/17_AND_2010/Economics/69284.doc.htm (accessed 14 December 2019).
6. Mitsenko N. H., Kumechko O. I. (2010) Resursnyi potentsial pidpriemstva: sutnist, struktura, stratehiia. [Resource potential of the enterprise: essence, structure, strategy of use] *Ekonomika i biznes*. vol. 20, pp. 287-291.
7. IT Enterprise (2019) *ERP (enterprise resource planning)* [ERP (Enterprise Resource Planning)] Available at: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/enterprise-resource-planning-erp> (accessed 28 December 2019).
8. Dss-bi (2019) *ERP – sistema planuvannia ta upravlinnia resursamy pidpriemstva* [ERP – enterprise resource planning and management system] Available at: <http://dssbi.com.ua/System/erpсистемиплануваннятауправління-р/> (accessed 28 December 2019).
9. Statista (2019) *Dokhody rynku prohramnoho zabezpechennia dlia planuvannia resursiv pidpriemstv (ERP) po vsomu svitu z 2015 po 2022 rik* [Enterprise Resource Planning Software (ERP) market revenue worldwide from 2015 to 2022] Available at: <https://www.statista.com/statistics/605888/worldwide-enterprise-resource-planning-market-forecast/> (accessed 1 January 2020).

10. Statista (2019) *Riven zadovolenosti postachalnykiv v orhanizatsiakh ERP po vsomu svitu stanom na 2019 rik* [The level of satisfaction of suppliers in ERP organizations around the world as of 2019] Available at: <https://www.statista.com/statistics/1011765/worldwide-erp-vendor-satisfaction-rate/> (accessed 1 January 2020).

11. Statista (2019) *Vidsotok perevyshchennia vytrat na realizatsiu proektiv planuvannia zahalno-orhanizatsiinykh resursiv (ERP) za period z 2010 po 2019 rik* [Percentage of expenditure on implementation of general

organizational resource planning (ERP) projects from 2010 to 2019] Available at: <https://www.statista.com/statistics/526423/worldwide-erp-implementation-projects-cost-overflow/> (accessed 1 January 2020).

12. Statista (2019) *Terminy okupnosti vytrat na proekty z planuvannia zahalno-orhanizatsiinykh resursiv (ERP) z 2015 po 2017 rik* [Payback times for ERP projects from 2015 to 2017] Available at: <https://www.statista.com/statistics/526670/worldwide-erp-implementation-projects-recoup-costs/> (accessed 28 December 2019).